

NOORILHAM Ismail
Penyelidik Bebas
MUHAMAD HASRUL Zakariah
Universiti Sains Malaysia

**REAKSI ANGGOTA PARTI KOMUNIS MALAYA (PKM) TERHADAP
DARURAT DI TANAH MELAYU, 1948-1960: PENELITIAN
TERHADAP MEMOIR-MEMOIR ANGGOTA PKM TERPILIH**

***THE REACTION OF MALAYAN COMMUNIST PARTY (MCP)
TOWARDS THE EMERGENCY IN MALAYA, 1948-1960: AN ANALYSIS
OF MEMOIRS WRITTEN BY SELECTED MEMBERS OF THE MCP***

Makalah ini menganalisis reaksi anggota Parti Komunis Malaya terhadap pentadbir British sewaktu darurat. Perhatian khusus telah diberikan ke atas catatan memoir anggota PKM yang terlibat sewaktu darurat di Tanah Melayu, 1948-1960. Objektif kajian ini adalah untuk memperlihatkan reaksi anggota PKM dalam bentuk gerila dan kerjasama dengan golongan massa sepanjang 12 tahun darurat. Untuk itu, memoir anggota komunis terpilih seperti Abdullah C. D., Suriani Abdullah, Chin Peng, Rashid Maidin, dan Shamsiah Fakeh telah dijadikan sebagai sumber utama dalam perbincangan ini. Penelitian ke atas memoir anggota PKM ini adalah penting untuk mengenalpasti bentuk-bentuk reaksi yang ditunjukkan oleh organisasi berkenaan sepanjang tempoh darurat kerana memoir anggota PKM yang dipilih ini berupaya untuk memaparkan dengan jelas reaksi yang difokuskan dalam perbincangan. Catatan-catatan memoir tersebut telah diteliti, ditafsir dan disusun dalam satu bentuk kronologi dengan hujahan yang lebih objektif lalu diimbangi dengan catatan dokumen primer daripada arkib. Sumber-sumber arkib itu diperoleh dari Arkib Negara Malaysia, The National Archive (TNA), London, dan Arkib Negara Singapura di samping dokumen dalam bentuk akhbar. Dokumen tersebut terdiri daripada fail pejabat luar (FO 800), fail tanah jajahan (FCO 141) dan termasuklah fail kabinet kerajaan British (CAB). Justeru, makalah ini sampai pada kesimpulan bahawa catatan memoir anggota PKM yang dipilih dalam kajian ini mampu memberi gambaran mengenai reaksi pihak PKM terhadap pengisytiharan darurat oleh pentadbir British bagi menghasilkan naratif sejarah yang objektif.

Kata kunci: *Parti Komunis Malaya, darurat, Tanah Melayu, pentadbir British, memoir*

This paper analyzes the reaction of members of the Malayan Communist Party towards the British administrators during the emergency in Malaya. The analysis focuses on the observation of the memoirs written by selected MCP members involved in the emergency in Malaya, 1948 – 1960. The objective of the research is to show the reaction of the members of the MCP through the guerrilla movement as well as the cooperation displayed by the masses throughout the 12 years of emergency. Hence, memoirs written by a number of selected members of the MCP such as Abdullah C.D., Suryani Abdullah, Chin Peng, Rashid Maidin, and Shamsiah Fakeh were used as the primary source of this discussion. Analyzing the memoirs of the selected members are important to identify the types of reaction displayed by the organization during the emergency as the memoirs holds the ability to clearly magnify the reactions discussed in this paper. The memoirs were observed, interpreted and arranged in a single chronology supported by objective argumentation and notes from the primary documents sourced from the archive. The archive sources were retrieved from the National Archive of Malaysia, The National Archive (TNA), London as well as National Archive of Singapore along with documents in the form of newspaper. The document consists of foreign offices files (FO 800), the colonial files (FCO 141) as well as the cabinet files of the British government (CAB). This paper therefore, conclude that memoirs of the selected MCP members has the ability to show the reactions of the MCP on the national state of emergency declared by the British administrators in order to present an objective historical discussion.

Keywords: *Malayan Communist Party, emergency, Malaya, British administration, memoir*

Pengenalan

Memoir merupakan medium yang digunakan oleh kebanyakan daripada anggota Parti Komunis Malaya (PKM) bagi menzahirkan pengalaman mereka khususnya dalam tempoh darurat di Tanah Melayu dari tahun 1948-1960 bagi memberi sudut pandang yang agak berbeza berbanding dengan catatan kolonial British. Penulisan-penulisan memoir itu datang daripada anggota-anggota PKM itu sendiri yang terdiri daripada individu-individu seperti Chin Peng, Abdullah C. D., Rashid Maidin, Suryani Abdullah dan Shamsiah Fakeh kerana mereka merupakan anggota PKM yang mempunyai kedudukan penting dalam parti. Selain Chin Peng yang merupakan Setiausaha Tertinggi PKM, kesemua anggota yang disebutkan itu merupakan penggerak kepada Rejimen ke-10 untuk memperlihatkan reaksi dalam bentuk gerila dan kerjasama dengan

golongan massa. Isu perisytiharan darurat itu sendiri telah menimbulkan perdebatan sama ada pihak PKM benar-benar terlibat atau tidak dengan tragedi pembunuhan tiga orang pengurus ladang berbangsa Eropah di Sungai Siput seperti yang didakwa oleh Pesuruhjaya Tinggi British di Tanah Melayu, Sir Edward Gent.¹ Perkara ini menjadi indikator kepada perisytiharan darurat kerana peristiwa tersebut telah disifatkan sebagai cubaan tindakan subversif dan radikal oleh anggota PKM ke atas kedudukan British di Tanah Melayu. Walau bagaimanapun, terdapat dalam kalangan pentadbir British sendiri yang mengeluarkan kenyataan bahawa mereka tidak mempunyai cukup bukti bagi mengaitkan penglibatan PKM dengan pembunuhan tersebut.² Rentetan daripada itu, darurat yang telah diisytiharkan oleh pentadbir British telah mencetuskan pelbagai reaksi dalam kalangan anggota PKM yang kemudiannya diterjemahkan dalam bentuk gerakan gerila dan kerjasama dengan golongan massa. Justifikasi terhadap reaksi inilah kemudiannya telah dicatatkan dalam memoir anggota PKM terpilih dan menjadi fokus utama kajian ini.

Penulisan memoir tersebut kebanyakannya telah diterbitkan selepas tahun 2000 melalui usaha-usaha anggota PKM tertentu seperti Shamsiah Fakeh, Abdullah C. D., Rashid Maidin, Suriani Abdullah dan Chin Peng melalui usaha sama ada pihak Universiti Kebangsaan Malaysia, Strategies Information and Research Development Centre dan Media Master Pte. Ltd. Mereka telah memaparkan perjalanan hidup mereka dalam pergerakan komunis dari tempoh sebelum darurat hinggalah pasca darurat di Tanah Melayu itu sendiri. Dalam konteks ini, penilaian ke atas catatan anggota komunis yang dinyatakan tadi adalah perlu dalam mengimbangi sudut pandang mereka terhadap darurat berkenaan. Hal ini tidak lain adalah untuk menghasilkan satu penilaian terhadap catatan tersebut supaya ia tidak berkisar pada perspektif anggota PKM terbabit semata-mata. Dalam disiplin sejarah, catatan tentang sesuatu perkara tidak seharusnya dinilai berdasarkan kenyataan satu pihak tetapi kenyataan tersebut perlulah diperhalusi melalui hujahan atau bukti daripada sumber lain sama ada kenyataan tersebut mempunyai persamaan ataupun pertentangan.

Tempoh kajian yang diberi penekanan adalah sepanjang 12 tahun darurat dilaksanakan dan perbincangannya turut melibatkan rujukan kepada dokumen-dokumen arkib bagi tujuan pengabsahan fakta. Antara dokumen arkib yang digunakan untuk melengkapkan perbincangan kajian ini daripada sumber dari Arkib Negara Malaysia, *The National Archive* (TNA) di London dan Arkib Negara Singapura. Selain daripada rujukan ke atas memoir-memoir anggota PKM, kajian ini turut menggunakan memoir daripada pihak pentadbir British yang terlibat. Sumber-sumber sekunder yang terdiri daripada buku, jurnal, tesis kesarjanaan serta akhbar turut digunakan bagi membentuk perbincangan yang objektif.

Untuk sorotan kajian terdahulu, beberapa kajian oleh pengkaji darurat di Tanah Melayu telah dinilai bagi mengenalpasti ruang analisis untuk kajian ini. Pengkaji-pengkaji seperti Khoo Kay Kim dan Adnan Nawang, Ho Hui Ling,

A. J. Stockwell, Philip Deery, Leon Comber, Fujio Hara, T. N. Harper, Danny Wong Tze Ken, Mahani Musa dan Abu Talib Ahmad telah memberi fokus kajian kepada peristiwa darurat itu sendiri melalui pelbagai perspektif. Khoo dan Adnan, Ho, Hara dan Harper misalnya lebih menumpukan perbincangan mereka terhadap gerakan-gerakan radikal PKM di samping sejarah permulaan parti komunis tersebut tanpa memberi penekanan kepada catatan memoir anggota PKM terlibat.³ Sementara Comber, Stockwell dan Deery pula lebih menumpukan pada persoalan faktor sebenar perisytiharan darurat tanpa sebarang penekanan terhadap sumber memoir anggota PKM yang menjadi watak penting dalam 12 tahun darurat.⁴ Kajian-kajian terhadap memoir anggota PKM pula hanya mendapat perhatian daripada Abu Talib, Danny, dan Mahani Musa tetapi analisis mereka terhadap kepada isu gerakan kiri di samping peranan wanita dalam gerakan PKM pada masa darurat.⁵ Ekoran daripada kelompangan yang ditinggalkan oleh pengkaji-pengkaji di atas, kajian ini akan memberi tumpuan kepada sumber memoir oleh anggota PKM yang banyak memerihalkan tentang reaksi mereka selepas darurat diisytiharkan. Sebagai satu keselarasan perbincangan, memoir yang akan diberikan perhatian adalah hasil tulisan Abdullah C. D., Rashid Maidin, Suriani Abdullah, Shamsiah Fakeh dan tidak terkecuali Chin Peng. Pada permulaan isu perisytiharan darurat di Tanah Melayu akan disentuh terlebih dahulu sebelum perbincangan mengenai reaksi anggota komunis tadi diperjelaskan dalam bahagian berikutnya.

Perisytiharan Darurat di Tanah Melayu oleh pentadbir British, 1948-1960

Tarikh 16 Jun 1948 merupakan tarikh penting dalam lipatan sejarah di Tanah Melayu apabila tarikh itu menjadi permulaan kepada perisytiharan darurat oleh pentadbir British. Segalanya berlaku selepas pembunuhan tiga orang pengurus ladang berbangsa Eropah yang terdiri daripada Arthur Walker, John A. Allison dan I. D. Christian di Sungai Siput, Perak.⁶ Dalam isu ini, pentadbir British telah menggunakan tragedi pembunuhan terbabit sebagai alasan untuk darurat diisytiharkan dan hal ini turut dikaitkan dengan ancaman pihak komunis. Dalam isu pembunuhan berkenaan, pentadbir British berpendirian bahawa keadaan di Tanah Melayu semakin terdedah dengan ancaman keganasan oleh pihak PKM yang berupaya menggugat kepentingannya di Tanah Melayu.

Apabila darurat dilaksanakan terhadap Tanah Melayu, pihak pentadbir British telah melakukan tindakan dari segi kawalan domestik termasuklah strategi kerjasama bersekutu yang melibatkan Australia, New Zealand dan Amerika Syarikat. Tindakan ini dibuat bagi memburu anggota-anggota komunis yang telah menunjukkan reaksi penentangan sebaik sahaja darurat diisytiharkan. Anggota-anggota PKM telah berundur ke dalam hutan sebelum melancarkan serangan berbentuk gerila dan strategi mengeksploitasi tenaga golongan massa telah diperkuatkan untuk menghadapi tindakan oleh pentadbir British. Situasi ini menjadikan Tanah Melayu sebagai pentas konflik bersenjata

selama 12 tahun yang banyak melibatkan pembunuhan individu yang terlibat sama ada di pihak orang awam mahupun pihak PKM dan pentadbir British.⁷

Perisytiharan darurat pada bulan Jun itu pada awalnya dilakukan oleh pentadbir British secara berperingkat bermula di pantai barat Tanah Melayu hingga ke selatan Semenanjung. Pada tempoh ini, British baru sahaja empat bulan menubuhkan Persekutuan Tanah Melayu selepas perubahan dibuat kepada perancangan asal melalui pembentukan Malayan Union yang dirangka sebaik sahaja pihak British kembali ke Tanah Melayu pasca Perang Dunia Kedua.⁸ Tindakan ini terkandung melalui kenyataan yang dikeluarkan oleh Pesuruhjaya Tinggi British di Tanah Melayu, Sir Edward Gent (Feb-Jun 1948) menerusi telegram kirimannya ke London bertarikh 17 Jun 1948. Beliau menjelaskan:

On 16 June three European planters in the Sungei Siput district of northern Perak were murdered by members of the Malayan Peoples' Anti-British Army... Although these incidents did not mark the start of Malayan violence, they did trigger the state of Emergency which was declared in three stages: over parts of Perak and Johore on 16 June, over the rest of Perak and Johore on 16 June, and over the whole of the Federation on 18 June.⁹

Keadaan ini kemudiannya telah menyebabkan lanskap politik di Tanah Melayu berubah sama sekali apabila pelbagai sekatan telah dilakukan oleh pentadbir British. Pentadbir British telah mengenakan sekatan terhadap kegiatan ekonomi yang dilihat mempunyai pengaruh PKM dan kenyataan untuk mengharamkan PKM telah disebutkan seawal bulan Februari 1948 melalui kenyataan oleh Pesuruhjaya Tinggi British Bagi Tanah Jajahan di Asia Tenggara iaitu Sir Malcolm MacDonald (1948-1955).¹⁰ Kedudukan PKM ketika itu dilihat sebagai organisasi yang mampu mempengaruhi golongan pekerja di Tanah Melayu untuk memberi tekanan kepada pentadbir British. Pada 14 Jun misalnya, *Pan-Malayan Federation of Trade Union (PMFTU)* yang merupakan gabungan kesatuan sekerja buruh di Tanah Melayu telah diharamkan oleh pentadbir British. Pengharaman tersebut bertitik tolak daripada strategi untuk mengekang sebarang ancaman yang berpotensi untuk ditimbulkan oleh kesatuan sekerja berkenaan. Hal ini kerana kesatuan sekerja terbabit telah didominasi oleh perkumpulan yang disifatkan subversif oleh pentadbir British dengan melibatkan individu seperti Abdullah C. D., Rashid Maidin, Suriani Abdullah, Ganapathi termasuk beberapa pertubuhan kesatuan sekerja lain.¹¹ Secara langsung kekuatan daripada kesatuan sekerja itu tadi mampu menggugat kepentingan ekonomi pihak British di Tanah Melayu khususnya ancaman terhadap pengeluaran bijih timah, getah asli dan komoditi lain. Justeru, perkara berkaitan dengan soal kepentingan ekonomi pada dasarnya telah mempengaruhi tindakan pentadbir British sebelum darurat

diisytiharkan.

Suatu yang menimbulkan perdebatan kemudiannya terjadi apabila terdapat dakwaan oleh pentadbir British bahawa pihak PKM tidak terlibat dengan isu keganasan di Tanah Melayu sehingga menyebabkan pembunuhan ketiga-tiga pengurus berbangsa Eropah itu tadi. Usaha-usaha penentangan oleh pihak PKM hanya digerakkan secara ancaman ekonomi seperti kegiatan mogok dan penggabungan kesatuan-kesatuan sekerja tertentu bagi kepentingan pihak buruh. Hal tersebut terkandung dalam kenyataan Setiausaha Tanah Jajahan British, Sir Arthur Creech Jones (1946-1950) selepas darurat diisytiharkan untuk makluman kepada kabinet kerajaan Parti Buruh di London. Pada 1 Julai 1948 misalnya, Jones telah mendakwa:

*There is no concrete evidence that the Malayan Communist Party is directly responsible for the present lawlessness, but extreme political factions and certain trade unions have been infiltrated by communis.*¹²

Berdasarkan kenyataan daripada Jones itu, jelas bahawa pentadbir British tetap mengisytihar dan meneruskan darurat meskipun tidak punya bukti terhadap ancaman keganasan komunis. Walau bagaimanapun, tindakan tersebut boleh disifatkan sebagai “*preemptive war*” oleh pihak British terhadap PKM kerana British terlebih dahulu mengenakan serangan di samping tekanan sebelum PKM bertindak menerusi penentangan bersenjata. Strategi-strategi pihak pentadbir British ini dimulai secara tindakan kawalan domestik sewaktu tempoh darurat sebelum British berusaha untuk mendapatkan sokongan daripada negara-negara sekutunya. Antara kuasa yang terlibat dengan darurat kemudiannya, termasuklah Australia, New Zealand dan Amerika Syarikat. Setiausaha Pejabat Luar British, Ernest Bevin telah mengambil maklum tentang perkembangan di Tanah Melayu ketika itu dan beliau turut mengakui bahawa usaha-usaha tersebut adalah untuk menyelamatkan Tanah Melayu daripada ancaman komunis.¹³ Dengan itu, tindakan secara sekatan domestik telah dibentuk untuk mengekang pengaruh komunis di samping strategi dalam skala yang lebih luas hingga menimbulkan reaksi penentangan oleh organisasi komunis itu.

Dalam tempoh darurat ini, pentadbir British kemudiannya telah mengharamkan organisasi PKM pada 23 Julai 1948 selepas lebih sebulan darurat diisytiharkan. Melalui kenyataan Malcolm MacDonald, situasi ini telah menyebabkan peningkatan sebanyak 30 peratus kegiatan radikal dan subversif oleh pihak PKM.¹⁴ Hal ini telah memaksa pentadbir British untuk memperkemas bahagian pertahanan dan keselamatan di Tanah Melayu daripada terdedah dengan sebarang serangan pihak komunis. Hasil gesaan daripada MacDonald, sejumlah 10,000 orang tentera telah ditempatkan untuk menjaga kawasan berkepentingan pihak British seperti di lombong bijih

timah dan di estet-estet getah. Tindakan pentadbir British ini pada dasarnya merupakan lanjutan selepas organisasi dan golongan nasionalis yang dilihat berhaluan kiri¹⁵ ditangkap lalu dipenjarakan sebaik sahaja darurat berlangsung.¹⁶ Situasi ini menunjukkan bahawa British bukan sahaja mengenakan tekanan kepada pihak komunis tetapi turut melibatkan golongan nasionalis sewaktu permulaan darurat. Langkah ini mempunyai persamaan dengan beberapa kawasan jajahan British yang turut dikenakan darurat apabila wujudnya unsur-unsur penentangan ke atas kedudukannya sebagai kuasa imperialis seperti di Kenya (1952-60), Arab Selatan (1962-67) dan Ireland Utara – sebahagian daripada negara dalam United Kingdom – (1969-79).¹⁷

Selanjutnya, pergerakan keluar masuk penduduk di Tanah Melayu kemudiannya telah dikawal sama sekali dan terdapat pelaksanaan undang-undang terutamanya kepada individu yang dilihat berisiko memberi ancaman. Individu yang ditangkap memiliki dan membawa dokumen-dokumen berkaitan Komunis seperti risalah propaganda, mereka boleh dikenakan hukuman penjara sehingga tempoh sepuluh tahun. Pada masa yang sama, perhimpunan dan perkumpulan yang melebihi lima orang turut dikenakan tindakan berdasarkan undang-undang darurat yang tersedia.¹⁸ Selain itu, perintah berkurung, pemeriksaan kenderaan dan individu tertentu serta rumah-rumah yang disyaki menjadi tempat persembunyian anggota Komunis turut dilakukan untuk mengekang aktiviti pihak Komunis. Undang-Undang Pendaftaran Penduduk di Tanah Melayu turut diperkenalkan melalui kad pengenalan sebagai identiti setiap individu.¹⁹

Pada masa yang sama, pentadbir British turut membentuk usaha sama daripada golongan elit di Tanah Melayu bagi membendung gerakan komunis dalam tempoh darurat. Sebagai contoh, Sultan Ibrahim dari Johor telah bersetuju untuk melibatkan serta mengarahkan pengrekrutan *Johor Military Force* (JMF) untuk terlibat dalam membuat kawalan di bahagian estet.²⁰ Situasi ini secara langsung telah melibatkan penduduk tempatan iaitu anggota JMF berbangsa Melayu dalam berhadapan dengan komunis. Dato' Onn pula turut bersetuju agar rejimen askar Melayu ditambah dan digerakkan untuk menjaga kawasan-kawasan penting di kampung serta kawasan kegiatan ekonomi.²¹ perkara ini ternyata telah menunjukkan bahawa pihak pentadbir British turut berusaha untuk mendapatkan sokongan daripada penduduk tempatan di Tanah Melayu bagi mendepani darurat tidak kira dari segi persetujuan golongan elit mahupun khidmat penduduk tempatan.

Selain itu, perisytiharan darurat ini juga turut melibatkan campur tangan daripada negara-negara Komanwel yang terdiri daripada Australia dan New Zealand. Kedua-dua sekutu British ini telah terlibat dengan darurat di Tanah Melayu melalui kerjasama pakatan ANZAM dengan pihak British yang menjadikan komunis China sebagai tumpuan sewaktu Perang Dingin.²² Dalam usaha melibatkan kuasa-kuasa luar, British turut memperoleh sokongan daripada Amerika Syarikat pada tahun 1950 melalui kunjungan misi khas dari

negara tersebut iaitu Misi Griffin pada bulan Mac dan Misi Melby pada bulan Ogos tahun yang sama.²³ Penglibatan kuasa-kuasa besar ini dengan darurat di Tanah Melayu ternyata telah menjadikan isu darurat tersebut sebagai perhatian daripada kuasa-kuasa lain dan bukan terhad kepada isu domestik. Keberadaan kuasa-kuasa besar ini juga bukanlah bermakna British menyerahkan urusan darurat ini kepada sekutunya semata-mata tetapi menjelang penghujung tahun 1950, pihak British telah menyediakan sebanyak 21 rejimen infantri, dua rejimen kereta perisai, satu briged komando, dan hampir 50,000 orang tentera kesemuanya telah diperuntukkan untuk memperkukuhkan strategi menghadapi ancaman komunis.²⁴

Pentadbir British turut memperluas strategi bagi menyekat pergerakan organisasi PKM dalam tempoh darurat. Untuk itu, persetujuan telah dicapai dengan kerajaan Thailand untuk kawalan di persempadanan negara tersebut daripada penyusupan komunis.²⁵ Menjelang 1 Jun 1950, menerusi Pesuruhjaya Tinggi British di Tanah Melayu, Sir Henry Gurney (1948-1951) telah melaksanakan Rancangan Briggs di bawah kelolaan Leftenan Kolonel Harold Briggs. Setelah dilantik menjadi Pengarah Operasi Darurat di Tanah Melayu, Sir Harold Briggs diberi kuasa penuh ke atas pasukan polis dan angkatan tentera di samping menyelaras hal-hal berkaitan soal keselamatan di Tanah Melayu lalu memberhentikan sokongan dan bantuan daripada penduduk kepada gerila Komunis melalui strategi penempatan semula penduduk setinggian Cina. Bekalan sumber makanan, maklumat dan kewangan daripada penduduk setinggian kepada anggota PKM turut berjaya diputuskan.²⁶ Menjelang bulan Mac 1952, sebanyak 410 buah kampung baru (*new village*) telah dibentuk di seluruh Tanah Melayu untuk membendung peluasan pengaruh pihak komunis.²⁷ Pada peringkat awal darurat ini, pentadbir British sememangnya telah melakukan pelbagai strategi untuk menghapuskan gerakan PKM. Biarpun terdapat dakwaan bahawa pihak PKM tidak terlibat dengan kegiatan keganasan bersenjata sebelum darurat diisytiharkan, tetapi organisasi komunis itu tetap diharamkan pada bulan Julai 1948 seperti yang telah disebutkan sebelum ini. Bertitik tolak daripada itu, PKM kemudiannya telah menunjukkan reaksi dalam bentuk penentangan secara gerakan gerila di samping usaha untuk mendapatkan sokongan golongan massa. Kedua-dua reaksi daripada PKM ini penting untuk menunjukkan tindak balas organisasi itu terhadap apa-apa tekanan yang diberikan oleh British sama ada dalam bentuk kawalan undang-undang, strategi ketenteraan mahupun pendekatan penyusunan semula penempatan penduduk. Dengan itu, reaksi daripada organisasi PKM kemudiannya telah menjadikan konflik darurat lebih kritikal menjelang penghujung 1940-an dan dekad 1950-an.

Gerakan Gerila

Dalam tempoh darurat yang diisytiharkan oleh pentadbir British, reaksi oleh PKM telah ditunjukkan melalui bentuk gerakan gerila melalui serangan dari dalam kawasan hutan. Hal ini begitu ketara apabila reaksi dalam bentuk gerila itu dicatatkan secara konsisten oleh anggota-anggota PKM terbabit. Contoh yang lebih jelas adalah melalui pembentukan rejimen ke-10 yang mengkhususkan gerakannya untuk anggota PKM berbangsa Melayu sebagai sebahagian daripada cabang organisasi PKM. Gerakannya berpusat dari kawasan Temerloh, Pahang melalui tiga buah platoon yang dibentuk khusus bagi menggerakkan setiap gerakan gerila.²⁸ Reaksi dalam bentuk gerila ini merupakan tindak balas daripada PKM apabila organisasinya telah diharamkan dan disekat dari segi pergerakannya seperti yang disebutkan dalam bahagian sebelum ini.

Sebelum tertubuhnya gerakan gerila dalam bentuk yang terorganisasi selepas darurat diisytiharkan, strategi ini telah digunakan oleh PKM sewaktu tempoh pendudukan tentera Jepun dalam Perang Pasifik. Apabila sekatan telah dikenakan terhadap PKM, organisasi berkenaan telah bertindak dengan menggunakan alternatif gerila yang dirangka secara sulit. Rancangan untuk perkara ini telah dibuat apabila pentadbir British semakin mempergiat risikan dan tekanan ke atas pihak komunis sebelum darurat diisytiharkan. Dari catatan memoir anggota PKM misalnya, reaksi dalam bentuk gerakan gerila ini turut diperakui oleh dua anggota kanan wanita PKM yang berpengaruh iaitu Suriani Abdullah dan Shamsiah Fakeh. Suriani dalam memoirnya menyatakan bahawa:

... kira-kira dalam bulan Mei tahun 1948, penjajah British memperketat perisikannya terhadap kader-kader PKM. Memandangkan situasi itu, kader terbuka dan rahsia telah menyelenggarakan mesyuarat di Singapura... Dalam perbincangan itu, pihak kepimpinan memberitahu supaya membuat persiapan rapi kerana penjajah British pasti akan melakukan tekanan kepada parti sama ada yang progresif ataupun demokratik.²⁹

Pada dasarnya, kenyataan itu dibuat dengan merujuk situasi pada bulan Mei tahun 1948 iaitu sebulan sebelum perisytiharan darurat oleh pentadbir British. Kenyataan mengenai anggota kader yang bergerak secara tertutup dan terbuka itu jelas menunjukkan bahawa PKM telah memperlihatkan reaksi atas tekanan yang diberikan oleh pentadbir British. Selanjutnya, PKM telah menyusun pergerakan secara senyap untuk apa-apa kemungkinan tentangan daripada pentadbir British. Reaksi ini kemudiannya turut diperakui oleh Shamsiah Fakeh dalam memoirnya:

Pada akhir bulan Mei 1948, Musa Ahmad dan Wahi Anuar memberitahu aku bahawa mereka dapat ‘pemberitahuan’ dari Jabatan Kerja Melayu Parti Komunis Malaya bahawa satu latihan militer, kursus politik dan ideologi akan diadakan di hutan Lubuk Kawah yang akan dihadiri oleh kader Melayu PKM dari seluruh Malaya... Di kem Se-Malaya telah diadakan berbagai-bagai kursus tentang soal menyusun massa, soal mengenai pembekalan bahan makanan, soal membentuk tentera, latihan asas militer dan lain-lain lagi.³⁰

Melalui kenyataan daripada Suriani dan Shamsiah itu, rancangan untuk melaksanakan kegiatan gerila merupakan satu reaksi daripada tindakan oleh pentadbir British. Strategi risikan yang telah dibentuk oleh pentadbir British pada masa itu cuba untuk memperincikan keupayaan anggota komunis menerusi unit risikan seperti *Malayan Security Service* (MSS), *Security Intelligence Far East* (SIFE) dan *the Joint Intelligence Committee/ Far East* (JIC/FE).³¹ Kenyataan dalam memoir Shamsiah Fakeh itu juga telah menunjukkan adanya reaksi oleh anggota PKM dalam bentuk taktik gerila sebagai penentangan kepada pentadbir British yang digerakkan oleh anggota PKM. Taktik ini lazimnya digunakan di kawasan-kawasan lain oleh pihak komunis yang terlibat dengan gerakan radikal seperti di China, Filipina, Indonesia mahupun Indochina.³² Gerakan dalam bentuk gerila oleh PKM ini dilakukan atas tiga perkara yang berkait antara satu sama lain. Pertamanya, gerakan tersebut adalah inspirasi daripada gerakan-gerakan komunis di kawasan Asia Tenggara dan Timur Jauh yang telah mempengaruhi model serta idea dalam kalangan anggota PKM. Selain itu, gerakan gerila ini digunakan kerana jumlah anggota PKM adalah kecil jika dibandingkan dengan tentera British.³³ Gerakan gerila ini dilakukan adalah untuk meminimumkan penggunaan senjata sewaktu pertempuran kerana kelengkapan dalam anggota komunis terhad dan hanya cukup untuk pertempuran berskala kecil. Dalam hal ini, reaksi dalam bentuk gerila akibat sekatan oleh pentadbir British ke atas PKM telah berjaya mensabotaj kawasan-kawasan perlombongan bijih timah dan estet-estet getah.³⁴

Dalam konteks ini, kegiatan gerila itu telah digerakkan dalam organisasi rejimen ke-10 selepas darurat diisytiharkan. Berdasarkan pengakuan daripada Shamsiah Fakeh, Rejimen Ke-10 ini telah ditubuhkan pada 21 Mei 1949 dan dianggotai secara keseluruhannya oleh anggota berbangsa Melayu dan rejimen ini menjadi pelengkap kepada 12 buah rejimen yang terdapat dalam organisasi PKM itu sendiri.³⁵ Reaksi daripada anggota PKM ini dinyatakan dengan jelas oleh Shamsiah dalam memoirnya:

Rejimen Ke-10 telah memainkan peranan penting dalam membangkitkan kesedaran orang Melayu dan memberikan pukulan yang semestinya kepada kekuatan tentera penjajah. Ternyata penjajah British telah mengarahkan kekuatan tenteranya yang besar untuk menyerang dan menghapuskan Rejimen Ke-10... Rejimen Ke-10 yang masih muda itu telah mula melakukan beberapa serangan ke atas tentera dan polis musuh.³⁶

Mengenai Rejimen Ke-10 ini, pasukan ini telah ditugaskan untuk melakukan serangan gerila di banyak kawasan dan yang paling memberi kesan ialah serangan pada 5 Ogos 1949 di Batu 11, Jalan Chenor.³⁷ Di samping itu, Rejimen Ke-10 yang dibentuk ini turut memainkan peranan dalam usaha PKM untuk menyusun rakyat apabila pasukan tersebut sampai ke sempadan Thailand pada tahun 1954. Keadaan ini telah memaksa pentadbir British terus memperketat kawalan sempadan dengan kerjasama daripada pihak kerajaan Thailand. Kawasan penting untuk dijadikan benteng pertahanan termasuklah bahagian Songkhla dan Segenting Kra kerana pihak British berpendirian bahawa organisasi PKM di Tanah Melayu berupaya untuk diperkuat oleh organisasi komunis dari Thailand. Kedua-dua kawasan ini berfungsi sebagai penampungan daripada sebarang kegiatan penyusupan oleh anggota komunis dari kedua-dua kawasan.³⁸

Berdasarkan pengakuan daripada kedua-dua anggota PKM tadi, Rejimen Ke-10 ini merupakan reaksi penting dalam anggota PKM khususnya yang berbangsa Melayu terhadap tekanan yang diberikan oleh pentadbir British. Cabang PKM ini telah bertanggungjawab dalam membentuk gerakan bawah tanah yang tersusun bagi menggugat pertahanan British di Tanah Melayu. Keadaan ini ternyata telah menyukarkan pentadbir British untuk menghadapi rangkaian PKM yang ketika itu berjumlah 12,450 orang pada penghujung tahun 1950. Kemuncak pada gerakan gerila ini terlihat apabila Pesuruhjaya Tinggi British, Sir Henry Gurney telah dibunuh pada 6 Oktober 1951. Abdullah C. D. mengakui perkara ini dalam memoir beliau:

1 platon pasukan TPNM dipimpin Siao Ma telah menyergah satu iringan kereta militer penjajah British di Bukit Fraser, Pahang. Mereka telah membunuh Pesuruhjaya Tinggi British Henry L. G. Gurney. Pertempuran ini menggemparkan seluruh Malaya dan England.³⁹

Mengenai pembunuhan Gurney tersebut, terdapat dalam kalangan anggota PKM yang cuba menyatakan bahawa perkara itu terjadi bukan sebagai sesuatu yang dirancang. Melalui kenyataan yang dikeluarkan oleh Chin Peng sewaktu beliau ditemubual pada tahun 2003, beliau mendakwa "*We Ambushed and killed Gurney. It was not our plan. It was an accident.*"⁴⁰ Walau apapun alasan yang dikemukakan oleh anggota PKM mengenai kematian Gurney, ia

tetap tidak dapat menafikan bahawa perkara tersebut adalah hasil daripada reaksi dalam bentuk serangan gerila oleh PKM selepas menerima tekanan daripada pentadbir British.

Pada dasarnya, pembunuhan ke atas Gurney itu terjadi sebaik sahaja pentadbir British melaksanakan rancangan Briggs pada bulan Jun 1950 yang telah disebutkan sebelum ini. Pentadbir British juga turut mengekang pengaruh komunis ke atas kesatuan-kesatuan sekerja di Tanah Melayu daripada dipengaruhi oleh pihak komunis seperti yang diperakui oleh Setiausaha Tanah Jajahan British, Sir James Griffith (1950-1951) selepas kunjungannya ke Tanah Melayu.⁴¹ Pentadbir British cuba untuk menambah baik pasukan keselamatan di Tanah Melayu dan berusaha untuk mencari pengganti Gurney dalam kadar segera agar pentadbir British di Tanah Melayu mempunyai seorang pentadbir yang mampu memberikan kesan positif terhadap operasi menangani PKM.⁴²

Mengenai keadaan domestik di Tanah Melayu, Setiausaha Tanah Jajahan Kerajaan British, Sir Oliver Lyttleton turut memperakui keadaan yang tidak stabil pada masa kunjungan beliau ke Tanah Melayu pada tahun 1952. Beliau melihat keadaan yang tidak stabil dari segi politik dan juga ekonomi di kawasan berkenaan. Hal ini berkait rapat dengan gerakan komunis yang mengancam tidak kira sama ada penduduk awam ataupun para pemodal Eropah. Dalam masa yang sama, pentadbir British di Tanah Melayu turut menjadi sasaran gerila komunis yang aktif melalui serangan hendap yang dilancarkan secara terancang. Lyttleton mencatatkan hal ini dalam memoirnya:

*The situation was far worse than I had imagined: it was appalling... I have had experience of the Brigade of Guards, the most highly great joint stock companies and Government Departments, all faced at times with dangers and difficulties in their various spheres, but I had never seen such a tangle as that presented by the Government of Malaya. The last High Commissioner had been murdered five months before my arrival.*⁴³

Catatan daripada Lyttleton itu memberi gambaran bahawa tindakan gerila oleh pihak PKM telah memberi kesan negatif ke atas kedudukan kuasa imperialis itu di Tanah Melayu. reaksi daripada anggota PKM ini jelas membuktikan bahawa tindakan penentangan itu bertambah dan dipergiat selepas terisytiharnya darurat pada tahun 1948. Menerusi catatan memoir oleh anggota PKM dan wakil British yang telah dinyatakan di sini, jelas bahawa pentadbir British perlu menerima kesan akibat pengisyriharaan darurat. Tidak terhenti setakat itu, pihak PKM kemudiannya telah mendapatkan sokongan daripada golongan massa bagi membantu penentangan dan pergerakan mereka sebaik sahaja pelbagai sekatan oleh pentadbir British. Situasi ini selanjutnya telah mewarnai kronologi gerakan PKM dalam tempoh darurat di Tanah Melayu.

Kerjasama Dengan Golongan Massa

Dari segi reaksi anggota PKM ke atas pengisytiharan darurat, tindakan membentuk kerjasama dengan golongan massa telah dipergiat dalam konteks pergerakan parti komunis tersebut. Golongan massa tersebut terdiri daripada penduduk kampung, tenaga buruh, golongan wanita dan masyarakat Orang Asli. Golongan massa ini didakwa oleh anggota PKM sebagai watak penting bagi membantu PKM untuk bergerak secara gerila di samping pembekalan kepada sumber makanan dan maklumat risikan. Hal ini menjadi lebih penting terutama apabila anggota PKM memulakan pergerakan ke sempadan Tanah Melayu-Thailand pada awal tahun 1950-an. Dalam masa yang sama, PKM telah menjalinkan hubungan dengan penduduk kampung dan membentuk kerjasama dengan masyarakat Orang Asli di dalam hutan. Usaha ini perlu untuk anggota-anggota yang ingin bergerak ke sempadan Tanah Melayu kerana mereka tidak boleh melalui jalan biasa akibat kawalan gerakan di samping strategi perang psikologi penjajah British.⁴⁴

Melalui kerjasama dengan masyarakat Orang Asli, anggota PKM telah membentuk kerjasama dengan suku-suku Orang Asli seperti Senoi, Temiar, Semai, Semok Beri, Che Wong, Jah Hut, Temok, Semelai dan Temuan dengan cara pemberian makanan serta bantuan terhadap selok-belok perjalanan. Puak-puak Orang Asli seperti Bah Pelankin dan Chawog merupakan penyokong kuat kepada gerakan gerila PKM.⁴⁵ Untuk memudahkan pergerakan ini, anggota PKM telah membuat kajian mengenai kelompok-kelompok masyarakat Orang Asli di setiap kawasan yang ditemui. Rashid Maidin telah menyatakan pergerakan ini dalam memoir beliau dengan catatan:

Antara ketetapan yang dibuat ialah menyusun Orang Asal... serta dengan lebih terperinci mempelajari ciri-ciri khusus mereka... Jadi, kami bahagikan tenaga kepada beberapa regu, iaitu Abdullah C. D. memimpin satu regu menyusun serta mengkaji masyarakat Orang Asal Negeri Perak. Saya dan Musa Ahmad memimpin satu regu ... menyusun dan memahami masyarakat orang Asal di kawasan Kelantan.⁴⁶

Hal ini penting untuk organisasi PKM bergerak dalam kawasan hutan yang mungkin asing buat mereka ketika pertama kali dilalui terutamanya dalam perjalanan dari Utara Pahang, Perak dan selanjutnya ke Kelantan. Kesediaan anggota PKM dalam melaksanakan kajian terhadap kedudukan dan budaya masyarakat orang asli itu telah membuktikan bahawa usaha mereka suatu yang terancang. Rashid Maidin turut mengakui terdapat satu unit terlatih bagi usaha menentang pentadbir British di samping pembekalan sumber makanan

sewaktu anggota PKM kembali ke dalam hutan.⁴⁷ Perkara ini merupakan satu reaksi kepada Rancangan Briggs yang dilaksanakan oleh pentadbiran British bagi memutuskan penyaluran maklumat dan pembekalan sumber makanan.

Berdasarkan kenyataan dalam memoir Rashid Maidin itu juga, perkara tersebut adalah benar kerana pentadbir British telah berusaha untuk menghentikan sokongan Orang Asli kepada gerakan PKM terutama ketika pentadbiran Sir MacGillivray. Kira-kira 3,000 hingga 4,000 penduduk Orang Asli yang dilihat oleh pentadbir British berada di bawah pengaruh PKM.⁴⁸ Dengan itu, pelbagai usaha diambil oleh pentadbir British bagi memenangi sokongan orang asli seperti menyediakan kemudahan pendidikan, perubahan dan bantuan perniagaan. Jabatan orang asli turut ditubuhkan untuk memastikan hubungan antara pentadbir British dan kelompok masyarakat berkenaan menjadi lebih dekat.⁴⁹ Langkah ini diambil sebagai satu strategi perang psikologi selain daripada serangan secara bersenjata ke atas PKM.⁵⁰

Selain itu, anggota PKM turut mendapatkan sokongan penduduk kampung sebagai reaksi daripada tindakan-tindakan pentadbir British yang telah membataskan pergerakan mereka dalam tempoh darurat. Hal ini demikian kerana penduduk kampung yang terdiri daripada penduduk berbilang kaum dikatakan telah memberi sokongan kepada PKM dan pemberi bantuan serta maklumat ini disebut sebagai *Min Yuen*. Setiausaha Agung PKM, Chin Peng mengatakan perihal *Min Yuen* ini dalam memoir beliau:

My Job was three-fold. Firstly, to swell the ranks of the hard-core party membership. Secondly, to attract more sympathisers into the mass movement of supporters then known as the Anti-Japanese Union (AJU) and later to be referred to during the Emergency as the Min Yuen. Finally, I was required to target young men and women and enthuse them with the idea of joining the Party's reserve unit.⁵¹

Berdasarkan pengakuan Chin Peng tersebut, tugas untuk merekrut golongan massa untuk bekerjasama dengan gerakan PKM adalah penting. Bagi kelompok *Min Yuen* itu sendiri, Chin Peng dengan jelas mengakui bahawa kelompok tersebut penting sejak dari zaman pendudukan Jepun lagi bahkan sebagai tambahan tenaga muda rakyat turut ditagih bagi memperkuatkan gerakan PKM. Pergerakan ini kemudiannya menjadi asas untuk organisasi PKM terus bernafas dan bergerak sebagai pasukan gerila yang aktif dengan serangan-serangan ke atas pangkalan penting pentadbiran British di Tanah Melayu sepanjang darurat.

Penduduk kampung ini telah menghulurkan bantuan kepada anggota PKM seperti makanan, penunjuk arah dan pembekalan maklumat kawalan oleh tentera pentadbir British. Dalam situasi ini, organisasi PKM dilihat lebih bijak bagi memastikan usaha gerila mereka berjaya melalui bantuan penduduk kampung ataupun *Min Yuen*. Dalam gerakan gerila oleh Siti Norkiah

yang merupakan salah seorang daripada anggota PKM, penduduk kampung dikatakan telah memberi bantuan makanan di samping perlindungan tempat tinggal sewaktu beliau bergerila seorang diri.⁵² Walau bagaimanapun, Pihak British berjaya memisahkan PKM dengan golongan massa melalui Rancangan Briggs terutamanya di negeri Johor, Melaka, Negeri Sembilan dan Selangor.⁵³ Chin Peng memperakunya dengan kenyataan, “*the Briggs’ resettlement plan was the communists’ achilles heel, as it isolated the guerrillas from the squatters, who were their main sources of food and intelligence.*”⁵⁴

Menerusi kenyataan Chin Peng itu, tindakan pentadbir British melalui pelaksanaan Rancangan Briggs dalam tempoh darurat jelas memberi tekanan kepada organisasi tersebut. Justeru, adalah menjadi satu kemestian untuk PKM mendapatkan sokongan daripada golongan massa untuk meneruskan pergerakannya. Dalam konteks ini, apakah usaha yang dilakukan oleh anggota PKM untuk meraih sokongan golongan massa terutama daripada mereka yang berbangsa Melayu?. Tindakan ini telah ditunjukkan menerusi kegiatan propaganda oleh PKM yang semakin diperluas untuk bangsa Melayu pada tahun 1950 hingga 1953.⁵⁵ Propaganda tersebut disalurkan melalui risalah bertulisan jawi yang turut disertakan dengan ayat Al-Quran agar penduduk berbangsa Melayu bersama-sama dengan PKM dalam menentang imperialis British. Pada masa yang sama, PKM turut mengemukakan propaganda bahawa ideologi PKM akan memelihara agama yang dianuti oleh penduduk di samping soal kemanusiaan.⁵⁶

Seterusnya, anggota PKM turut menggembeng tenaga wanita bagi memastikan gerakan penentangan mereka berjalan lebih berkesan. Golongan wanita ini telah digerakkan untuk memperkuat gerakan anggota komunis lelaki dalam sebarang kegiatan serang hendap, penyusupan dan usaha mempengaruhi kesatuan sekerja.⁵⁷ Pada peringkat awal darurat, PKM telah membuka pintu penyertaan kepada anggota wanita daripada pecahan politik seperti AWAS yang terdiri daripada individu seperti Shamsiah Fakeh, Siti Norkiah dan Zainab Mahmud. Penglibatan anggota ini telah memberi ruang dan peluang untuk golongan wanita itu menguruskan penentangan mereka ke atas British selepas organisasi yang mereka sertai itu diharamkan. Penglibatan golongan wanita ini kemudiannya dilihat oleh pentadbir British sebagai suatu yang penting bahkan perkara ini turut didakwa oleh kuasa penjajah itu sebagai satu bentuk propaganda daripada PKM.⁵⁸ Propaganda yang digunakan untuk mempengaruhi hati dan pemikiran golongan wanita termasuklah dalam bentuk penulisan kreatif seperti lagu di samping sambutan hari wanita untuk menyampaikan propaganda komunis.⁵⁹

Usaha golongan wanita dalam organisasi ini telah menunjukkan elemen anti patriarki yang lebih mengutamakan kedudukan lelaki dalam banyak perkara. Tindakan ini penting untuk menunjukkan bahawa berdirinya sesebuah organisasi komunis itu turut diperkuat oleh golongan wanita. Hal ini selaras dengan penegasan yang pernah dibuat oleh pemimpin komunis

Vietnam iaitu Ho Chi Minh melalui kenyataan beliau, “*If the women are not emancipated, socialism is only half established.*”⁶⁰ Perkara ini turut diperakui oleh sarjana seperti Mahani Musa yang menyatakan bahawa;

*It was the more radical women in the MCP who were willing to take the struggle further; they challenged the oppressive patriarchal structure and advocated revolutionary political and social alternatives.*⁶¹

Dalam hal ini, ternyata kedudukan golongan wanita adalah penting untuk menjadi sebahagian daripada penggerak gerakan komunis dalam tempoh darurat di Tanah Melayu. Mereka bukan sahaja bertindak sebagai anggota PKM tetapi turut memainkan peranan dalam menyusun pergerakan, memimpin gerakan revolusioner parti di samping menyumbang kepada kepakaran dari segi perubatan bagi merawat anggota PKM yang tercedera dalam pertempuran. Hal ini diperakui oleh Rashid Maidin dalam memoirnya melalui peranan yang dimainkan oleh Suriani Abdullah dalam sebuah organisasi sama ada dalam mesyuarat perancangan pergerakan mahupun usaha menjana pergerakan revolusioner.⁶²

Melalui pengakuan daripada Rashid Maidin itu, peranan yang dimainkan oleh anggota wanita dalam PKM tidak terhad kepada usaha untuk melengkapkan keahlian organisasi bahkan mereka turut memikul tanggungjawab penting untuk parti. Sewaktu darurat telah ditamatkan misalnya, Suriani dan anggota wanita lain seperti Shamsiah Fakeh turut meneruskan pergerakan PKM di sempadan Tanah Melayu-Thailand serta Suriani sendiri pernah memikul tanggungjawab untuk menguruskan organisasi semasa Abdullah C. D. diracuni oleh musuh dalam tahun 1970-an.⁶³ Justeru, tidak hairanlah sekiranya kedudukan anggota wanita begitu penting dalam konteks gerakan revolusioner PKM dalam tempoh darurat.

Kesimpulan

Kesimpulannya, catatan memoir oleh anggota PKM mengenai reaksi mereka terhadap tindakan pentadbir British sewaktu perisytiharan darurat memiliki signifikannya apabila catatan mereka itu telah memberi gambaran reaksi dalam bentuk gerakan gerila dan sokongan daripada golongan massa. Perkara tersebut bertitik-tolak daripada catatan memoir itu sendiri yang menggambarkan corak reaksi oleh anggota PKM dalam mendepani setiap tindakan daripada pentadbir British sepanjang darurat sama ada dari segi tekanan politik mahupun operasi ketenteraan. Catatan daripada memoir itu juga turut memperlihatkan bahawa pergerakan yang digunakan oleh mereka bukanlah terhad kepada peringkat domestik semata-mata bahkan ia juga melibatkan jaringan hubungan dengan komunis dari Tanah Besar China. Paparan dalam memoir anggota komunis yang terlibat turut menjelaskan bahawa mereka terpaksa menggunakan taktik

serangan gerila untuk menghadapi tentera British di Tanah Melayu yang lebih besar bilangan tenteranya dan kecanggihan senjata. Reaksi berkenaan bersesuaian dengan kapasiti pasukan PKM yang dilihat lebih kecil saiznya jika dibandingkan dengan pentadbir British yang bukan sahaja kukuh dari segi kedudukan ketenteraan tetapi turut memperoleh sokongan daripada kuasa besar lain seperti Amerika Syarikat, Australia dan New Zealand.

Dari sudut yang lain, memoir tersebut turut menunjukkan bahawa gerakan PKM mendapat sokongan dalam kalangan masyarakat marhaen yang turut melibatkan kaum wanita, dan kumpulan suku kaum orang asli pada masa itu. Penglibatan golongan wanita ini misalnya bukan setakat menunjukkan golongan tersebut sebagai pelengkap kepada gerila lelaki, malahan ia turut membuktikan bahawa anggota komunis wanita itu bergerak atas dasar emansipasi ke arah anti patriarki. Justeru, catatan dari segi reaksi dan gerakan penentangan dalam memoir anggota kanan PKM ini adalah penting untuk menentukan letak duduknya parti komunis tersebut dalam 12 tahun darurat di Tanah Melayu. Dengan itu, peri pentingnya catatan memoir oleh anggota komunis itu, dicerminkan melalui keupayaannya dalam menggambarkan reaksi dan gerakan penentangan terhadap pentadbir British sehinggalah darurat ditamatkan sehingga 31 Julai 1960.

Nota Akhir

1. A. J. Stockwell, (ed.), "CO 717/167/52849/2/1948, f 302, Declaration of Emergency from Sir E. Gent to Mr. Creech Jones, 17 June 1948." In *British Document on the Ends of Empire* (selanjutnya *BDEE*) *Part II, The Communist Insurrection, 1948-1953*, London: HMSO, 1995, pp. 19-20.
2. CAB 129/28, CP (48) 171, *The Situation in Malaya from Sir Arthur Creech Jones*, 1 July 1948, London: The National Archive.
3. Khoo Kay Kim and Adnan Nawang (eds.), *Darurat, 1948-1960*, Kuala Lumpur: Muzium Angkatan Tentera, 1984; Ho Hui Ling, *Darurat 1948-1960: Keadaan Sosial di Tanah Melayu*, Kuala Lumpur: Penerbit Univerisiti Malaya, 2004; Fujio Hara. *The Malayan Communist Party as Recorded in the Comintern Files*, Petaling Jaya: Strategies Information and Research Development Centre, 2017; T. N. Harper, *The End of Empire and the Making of Malaya*, United Kingdom: Cambridge University Press, 2001.
4. L. Comber, "The Origins of the Cold War in Southeast Asia: the Case of the Communist Party of Malaya (1948-1960)-A Special Branch Perspective. *Kajian Malaysia*, 2009, 27 (1 & 2), 39-60; A. J. Stockwell, "A Widespread and long-connected plot to overthrow government in Malaya? The Origins of Malayan Emergency," *Journal of Imperial and Commonwealth History*, 1993, 21, 66-88; P.

- Deery, "The Terminology of Terrorism: Malaya, 1948-52," *Journal of Southeast Asian Studies*, 2003, 34 (2), 231-247.
5. Abu Talib Ahmad, "Aliran Kiri dalam Nasionalisme Melayu, 1945-1957: Satu Pemerhatian," *Malaysia Dari Segi Sejarah (Malaysia in History)*, 2008, 36, 24-51; Danny Wong Tze Ken, "View from the Other Side: the Early Cold War in Malaysia from the Memoirs and Writings of Former MCP Members. In Albert Lau (ed.), *Southeast Asia and the Cold War*, New York: Routledge, 2014, pp. 85-101; Mahani Musa, "Women in the Malayan Communist Party, 1942-89," *Journal of Southeast Asian Studies*, 2013, 44 (2), 226-249.
 6. Ho Hui Ling, *Darurat 1948-1960: Keadaan Sosial di Tanah Melayu*, 2004, p. 30.
 7. Bagi darurat di Tanah Melayu itu sendiri, sejumlah 4,668 orang awam telah dicatatkan terbunuh di samping 13,517 dan 4,425 masing-masing terdiri daripada pihak subversif dan anggota pasukan keselamatan yang turut menjadi korban sepanjang 12 tahun darurat tersebut. Sila rujuk, Federal Government Press Statement, D. INF. 7/60/160 (Emerg), Appendix H, "Emergency Statistic for the Federation of Malaya Since June 1948", 31 Julai 1960, Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia.
 8. Albert Lau, *The Malayan Union Controversy 1942-1948*, Singapore: Oxford University Press, 1991.
 9. A. J. Stockwell, "CO 717/167/52849/2/1948, f302, Declaration of Emergency, Telegram No 641, from Sir E. Gent to Mr. Creech Jones, 17 June 1948," p. 19-20.
 10. CO 717/163/52754, F. Gimson to N. T. Bourdillon, 7 February 1948, London: The National Archive.
 11. Abdullah Che Dat, *Memoir Abdullah C. D (Bahagian Pertama): Aman Pergerakan Sehingga 1948* (Petaling Jaya: Strategic Information Research Development, 2005, p. 149.
 12. CAB 129/28, CP (48) 171, The Situation in Malaya from Sir Arthur Creech Jones, 1 July 1948, London: The National Archive.
 13. FO 800/462, FE/48/52, Secretary of State's Conversations with Dr. Evatt, 27 July 1948, London: The National Archive.
 14. CAB 128/13 CM 52 (48)5, Malaya: Conclusions of a Meeting of the Cabinet, 19 July 1948, London, The National Archive
 15. Ahmad Boestamam. *Memoir Ahmad Boestamam: Merdeka dengan Darah Dalam Api* Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia, 2004, p. 249.
 16. 2133/48, Detention of Ahmad Bustamam under the Emergency Regulation. Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia.
 17. Andrew Mumford, *The Counter-Insurgency Myth: The British Experience of Irregular Warfare*, New York: Routledge, 2012, p. 1.

18. CO 717/167, The Emergency Regulations Ordinance 1948, (Federation of Malaya, No. 10, 1948), London: The National Archive.
19. CO 717/178, Police Mission November 1949, London: The National Archive.
20. FCO 141/7426, BAJ/OPEN/71/53, Johor Military Forces – Position of in the Federation Agreement: To H.H. Sultan of Johore, 24 Jun 1948, London: The National Archive.
21. FCO 141/7426, BAJ (Conf) 38/48, Johor Military Forces – Position of in the Federation Agreement: To H. C. from B. A (Sir Alex T. Newbould), 10 Julai 1948, London: The National Archive.
22. ANZAM Arrangement merupakan satu penyusunan kawasan atas tanggungjawab bersama oleh British, New Zealand dan Australia. Penyusunan kawasan ini melibatkan Tanah Melayu dan Singapura sebagai kawasan yang berada di bawah pengawasan ketiga-tiga negara berkenaan. Kerjasama yang terbentuk pada 1948 ini pada akhirnya turut diperluas sehingga ke Sarawak, Borneo Utara dan Brunei. Melalui ANZAM Arrangement ini, British, New Zealand dan Australia perlu memastikan kerjasama yang efektif dari segi ketenteraan serta jaringan komunikasi antara satu sama lain. Lihat, A5954/41, “ANZAM Planning For Defence Of Malaya”, 1955, Singapore: National Archive Singapore.
23. Sumbangan daripada Amerika Syarikat terdiri daripada buku-buku, guru yang mahir berbahasa Cina di samping dana dalam bentuk dolar Amerika Syarikat untuk penerokaan pembangunan kawasan-kawasan baru. Sila rujuk, *Malaya Tribune*, “All Aid Short of Guns for Malaya”, 23 March 1950, p. 1; Sebanyak lima juta dolar Amerika Syarikat telah diberikan kepada pentadbir British melalui Misi Melby yang selesai melakukan kunjungan ke Asia Tenggara pada bulan Oktober 1950. Sila lihat, *Singapore Standard*, “Griffiths and Melby Discuss Malaya”, 28 October 1950, p. 11.
24. DO (50) 92, CAB 21/1682: Malaya Committee: operations against bandits etc. (general), “E. Shinwell, Secretary of State for War to Cabinet Defence Committee”, 24 Oktober 1950, Singapore: National Archive Singapore.
25. FO 800/462, FE/49/18, Siamese Finance Minister, 1 September 1949, London: The National Archive.
26. CAB 21/1681, MAL C (50) 23, Appendix, Federation Plan for the elimination of the Communist Organisation and Armed forces in Malaya (the Briggs Plan) report by COS for Cabinet Malaya Committee, 24 Mei 1950, London: The National Archive.
27. Sejumlah 85,000 keluarga yang melibatkan 423,000 lelaki, wanita dan kanak-kanak telah ditempatkan di kawasan kampung baru di bawah Rancangan Briggs. 85 peratus daripada jumlah tersebut merupakan

- mereka yang berbangsa Cina. Sila rujuk, Clemens Six, *Secularism, Decolonisation, and the Cold War in South and Southeast Asia*, New York: Routledge, 2018, p. 127.
28. Mohamed Salleh Lamry, "A history of the Tenth Regiment's struggles". In Show Ying Xin and Ngoi Guat Peng, *Revisiting Malaya: Uncovering Historical and Political Thoughts in Nusantara*, Petaling Jaya: SIRD, 2020, p. 263.
29. Suriani Abdullah, *Memoir Suriani Abdullah: Setengah Abad dalam Perjuangan*, Petaling Jaya: Strategic Information Research Development, 2006, p. 140.
30. Shamsiah Fakeh, *Memoir Shamsiah Fakeh: Dari AWAS ke Rejimen Ke-10*, Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia, 2004, p. 53.
31. Roger Christopher Arditi, 'Our Achilles 'Heel'- Interagency Intelligence during the Malayan Emergency, Tesis Kedoktoran, Bruenel Centre for Intelligence and Security Studies, 2015, p. 2.
32. E. Snow, *Red Star over China*, New York: Grove Press, 1968. Lihat juga, H. J. Benda and R. T. McVey (eds.), *The Communist Uprisings of 1926-1927 in Indonesia: Key Documents*. Ithaca: Cornell University, 1960.
33. Menjelang bulan Mac 1948, sebanyak 14,000 anggota polis termasuk tentera telah ditambah berbanding 3000 anggota sebelum darurat diisytiharkan oleh pentadbir British. Jumlah tersebut melebihi anggota gerila PKM yang dikatakan kurang dari 5000 orang dalam melakukan serangan gerila secara aktif dan konsisten. Selain daripada anggota pertahanan dalam kalangan rakyat tempatan, British turut menggunakan khidmat tentera Gurkha. Sila rujuk, CAB 129/33/12, CP (49) 52, Situation in Malaya and Hong Kong: Memorandum by the Secretary of State for the Colonies, London: The National Archive.
34. Leong Yee Fong, *Labour and Trade Unionism in Colonial Malaya: A Study of the Socio-Economic and Political Bases of the Malayan Labour Movement, 1930-1957*, Pulau Pinang: Universiti Sains Malaysia, 1999, p. 201.
35. Shamsiah Fakeh, *Memoir Shamsiah Fakeh*, p. 65.
36. Ibid.
37. Ibid.
38. CAB 129/67/17, C (54) 117, Siam and the Defence of Malaya: Memorandum by the Secretary of State for Foreign Affairs, 25 Mac 1954, London: The National Archives.
39. Abdullah Che Dat, *Memoir Abdullah C. D (Bahagian Kedua): Penaja dan Pemimpin Rejimen Ke-10*, Petaling Jaya: Strategic Information Research Development, 2007, pp. 96-97.
40. C. C. Chin dan K. Hack (eds.), *Dialogues with Chin Peng: New Light on the Malayan Communist Party*, Singapore: Singapore University

- Press, 2004, p. 156.
41. CAB 129/40/29, CP (51) 129, Statement to the House of Commons on Visit to Malaya: Note by the Secretary of State for the Colonies, 16 Jun 1950, London: The National Archive.
 42. CAB 21/2884, Progress Report on Situation in Malaya: Sir Harold Briggs, Director of Operations, 15 Februari 1951, London: The National Archive.
 43. O. Lyttelton Chandos, *The Memoirs of Lord Chandos*, London: The Bodley Head, 1962, pp. 366-367.
 44. Selain daripada risalah anti komunis dan bahan bacaan, pentadbir British turut menggunakan filem sebagai usaha perang psikologi ke atas PKM dan perkara ini dianggap oleh British sebagai perkara yang cukup penting. Sila rujuk, CAB 129/40/25, CP (50) 125, Preliminary Report on Visit to Malaya and Singapore: Memorandum by the Secretary of State for the Colonies, 13 Jun 1950, London: The National Archive.
 45. J. D. Leary, *Violence and the Dream People: The Orang Asli in the Malayan Emergency, 1948-1960*, Athens: Ohio University Press, 1995.
 46. Rashid Maidin, *Memoir Rashid Maidin: Daripada Perjuangan Bersenjata Kepada Perdamaian*, Petaling Jaya: Strategic Information Research Development (SIRD), 2005, p. 61.
 47. Ibid.
 48. Ho Hui Ling, *Pembenterasan Komunis di Tanah Melayu*, Kuala Lumpur: Universiti Malaya, 2015, p. 177.
 49. Ibid.
 50. Sahul Hamid Mohamed Maiddin, Sejarah Penubuhan dan Perkembangan Agensi Propaganda: Pengalaman Malaysia sejak Darurat sehingga Konfrontasi Malaysia-Indonesia (1948-1965), *JEBAT*, 2017, 44 (2), p. 138.
 51. Chin Peng, *My Side of History*, Singapore: Media Master Pte. Ltd., 2003, p. 78.
 52. Mohamed Salleh Lamry, *Siti Norkiah Mahmud: Srikandi dari Pahang Utara*, Petaling Jaya: SIRD, 2011.
 53. *The Straits Times*, Briggs Gives Red Pest Remedy, 27 Januari 1951.
 54. Chin Peng, *My Side of History*, p. 270.
 55. PEL. 7, Reports document on the Emergency: Anatomy of Communist Propaganda, 1950-1953, Johor Bahru: Arkib Negara Malaysia Cawangan Johor, p. 63.
 56. Ibid.
 57. Suriani Abdullah, *Memoir Suriani Abdullah*, 100; Shamsiah Fakeh, *Memoir Shamsiah Fakeh*, p. 41.
 58. PEL. 7, Reports document on the Emergency: Anatomy of Communist

- Propaganda, 1950-1953, Johor Bahru: Arkib Negara Malaysia Cawangan Johor, p. 73.
59. Ibid., p. 75.
60. Le-Duan, *This Nation and Socialism are One*, Chicago: Vanguard Books, 1976, p. 130.
61. Mahani Musa, "Women in the Malayan Communist Party, 1942-89," p. 228.
62. Rashid Maidin, *Memoir Rashid Maidin*, pp. 60-61.
63. Abdullah Che Dat, *Memoir Abdullah C. D (Bahagian Ketiga): Perjuangan di Sempadan dan Penamatam Terhormat*, Petaling Jaya: Strategic Information Research Development, 2009, p. 183.

Rujukan

- 2133/48, Detention of Ahmad Bustamam under the Emergency Regulation. Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia.
- A5954/41, "ANZAM Planning For Defence Of Malaya", 1955, Singapore: National Archive Singapore.
- Abdullah Che Dat, 2005. *Memoir Abdullah C. D (Bahagian Pertama): Aman Pergerakan Sehingga 1948*. Petaling Jaya: Strategic Information Research Development.
- Abdullah Che Dat, 2007. *Memoir Abdullah C. D (Bahagian Kedua): Penaja dan Pemimpin Rejimen Ke-10*. Petaling Jaya: Strategic Information Research Development.
- Abdullah Che Dat, 2009. *Memoir Abdullah C. D (Bahagian Ketiga): Perjuangan di Sempadan dan Penamatam Terhormat*. Petaling Jaya: Strategic Information Research Development.
- Abu Talib Ahmad, 2008. "Aliran Kiri dalam Nasionalisme Melayu, 1945-1957: Satu Pemerhatian," *Malaysia Dari Segi Sejarah (Malaysia in History)*, 36, 24-51.
- Ahmad Boestamam, 2004. *Memoir Ahmad Boestamam: Merdeka dengan Darah Dalam Api Bangi*: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Albert Lau, 1991. *The Malayan Union Controversy 1942-1948*. Singapore: Oxford University Press.
- Artidi, Roger Christopher, 2015. *'Our Achilles 'Heel' - Interagency Intelligence during the Malayan Emergency*, Tesis Kedoktoran, Bruenel Centre for Intelligence and Security Studies.
- Benda, H. J. and R. T. McVey (eds.), 1960. *The Communist Uprisings of 1926-1927 in Indonesia: Key Documents*. Ithaca: Cornell University.
- C. C. Chin and K. Hack (eds.), 2004. *Dialogues with Chin Peng: New Light on the Malayan Communist Party*, Singapore: Singapore University Press.
- CAB 21/2884, Progress Report on Situation in Malaya: Sir Harold Briggs,

- Director of Operations, 15 Februari 1951, London: The National Archive.
- CAB 21/1681, MAL C (50) 23, Appendix, Federation Plan for the elimination of the Communist Organisation and Armed forces in Malaya (the Briggs Plan) report by COS for Cabinet Malaya Committee, 24 Mei 1950, London: The National Archive.
- CAB 128/13 CM 52 (48)5, Malaya: Conclusions of a Meeting of the Cabinet, 19 July 1948, London, The National Archive.
- CAB 129/28 CP (48) 171, The Situation in Malaya from Sir Arthur Creech Jones, 1 July 1948. London: The National Archive.
- CAB 129/33/12, CP (49) 52, Situation in Malaya and Hong Kong: Memorandum by the Secretary of State for the Colonies, London: The National Archive.
- CAB 129/40/25, CP (50) 125, Preliminary Report on Visit to Malaya and Singapore: Memorandum by the Secretary of State for the Colonies, 13 Jun 1950, London: The National Archive.
- CAB 129/40/29, CP (51) 129, Statement to the House of Commons on Visit to Malaya: Note by the Secretary of State for the Colonies, 16 Jun 1950, London: The National Archive.
- CAB 129/67/17, C (54) 117, Siam and the Defence of Malaya: Memorandum by the Secretary of State for Foreign Affairs, 25 Mac 1954, London: The National Archives.
- Chandos, O. Lyttelton. 1962. *The Memoirs of Lord Chandos*. London: The Bodley Head.
- Chin Peng, 2003. *My Side of History*, Singapore: Media Master Pte. Ltd.
- CO 717/163/52754, F. Gimson to N. T. Bourdillon, 7 February 1948, London: The National Archive.
- CO 717/167, The Emergency Regulations Ordinance 1948, (Federation of Malaya, No. 10, 1948), London: The National Archive.
- CO 717/178, Police Mission November 1949, London: The National Archive.
- Comber, L., 2009. "The Origins of the Cold War in Southeast Asia: the Case of the Communist Party of Malaya (1948-1960)-A Special Branch Perspective." *Kajian Malaysia*, 27 (1 & 2), 39-60.
- Danny Wong Tze Ken, 2014. "View from the Other Side: the Early Cold War in Malaysia from the Memoirs and Writings of Former MCP Members. In Albert Lau (ed.), *Southeast Asia and the Cold War*, New York: Routledge, pp. 85-101.
- Deery, P., 2003. "The Terminology of Terrorism: Malaya, 1948-52," *Journal of Southeast Asian Studies*, 34(2), 231-247.
- DO (50) 92, CAB 21/1682: Malaya Committee: operations against bandits etc. (general), "E. Shinwell, Secretary of State for War to Cabinet Defence Committee", 24 Oktober 1950, Singapore: National Archive Singapore.

- Federal Government Press Statement, D. INF. 7/60/160 (Emerg), Appendix H, “Emergency Statistic for the Federation of Malaya Since June 1948”, 31 Julai 1960, Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia.
- FCO 141/7426, BAJ/OPEN/71/53, Johor Military Forces – Position of in the Federation Agreement: To H.H. Sultan of Johore, 24 Jun 1948, London: The National Archive.
- FCO 141/7426, BAJ (Conf) 38/48, Johor Military Forces – Position of in the Federation Agreement: To H. C. from B. A (Sir Alex T. Newbould), 10 Julai 1948, London: The National Archive.
- FO 800/462, FE/48/52, Secretary of State’s Conversations with Dr. Evatt, 27 July 1948, London: The National Archive.
- FO 800/462, FE/49/18, Siamese Finance Minister, 1 September 1949, London: The National Archive.
- Fujio Hara, 2017. *The Malayan Communist Party as Recorded in the Comintern Files*. Petaling Jaya: Strategies Information and Research Development Centre.
- Harper, T. N., 2001. *The End of Empire and the Making of Malaya*, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Ho Hui Ling, 2004. *Darurat 1948-1960: Keadaan Sosial di Tanah Melayu*. Kuala Lumpur: Penerbit Univerisiti Malaya.
- Khoo Kay Kim and Adnan Nawang (eds.), 1984. *Darurat, 1948-1960*. Kuala Lumpur: Muzium Angkatan Tentera.
- Leary, J. D. 1995. *Violence and the Dream People: The Orang Asli in the Malayan Emergency, 1948-1960*, Athens: Ohio University Press.
- Le-Duan, 1976. *This Nation and Socialism are One*, Chicago: Vanguard Books.
- Leong Yee Fong, 1999. *Labour and Trade Unionism in Colonial Malaya: A Study of the Socio-Economic and Political Bases of the Malayan Labour Movement, 1930-1957*. Pulau Pinang: Universiti Sains Malaysia.
- Mahani Musa, 2013. “Women in the Malayan Communist Party, 1942-89,” *Journal of Southeast Asian Studies*, 44(2), 226-249.
- Malaya Tribune*, “All Aid Short of Guns for Malaya”, 23 Mac 1950.
- Mohamed Salleh Lamry, 2011. *Siti Norkiah Mahmud: Srikandi dari Pahang Utara*. Petaling Jaya: SIRD.
- Mohamed Salleh Lamry, 2020. “A history of the Tenth Regiment’s struggles”. In Show Ying Xin and Ngoi Guat Peng, *Revisiting Malaya: Uncovering Historical and Political Thoughts in Nusantara*, Petaling Jaya: SIRD.
- Mumford, Andrew, 2012. *The Counter-Insurgency Myth: The British Experience of Irregular Warfare*, New York: Routledge.
- PEL. 7, Reports document on the Emergency: Anatomy of Communist Propaganda, 1950-1953, Johor Bahru: Arkib Negara Malaysia Cawangan Johor.

- Rashid Maidin, 2005. *Memoir Rashid Maidin: Daripada Perjuangan Bersenjata Kepada Perdamaian*, Petaling Jaya: Strategic Information Research Development (SIRD).
- Sahul Hamid Mohamed Maidin, 2017. Sejarah Penubuhan dan Perkembangan Agensi Propaganda: Pengalaman Malaysia sejak Darurat sehingga Konfrontasi Malaysia-Indonesia (1948-1965), *JEBAT*, 44 (2), 137-158.
- Shamsiah Fakeh, 2004. *Memoir Shamsiah Fakeh: Dari AWAS ke Rejimen Ke-10*, Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Singapore Standard*, “Griffiths and Melby Discuss Malaya”, 28 Oktober 1950.
- Six, Clemens, 2018. *Secularism, Decolonisation, and the Cold War in South and Southeast Asia*, New York: Routledge.
- Snow, E., 1968. *Red Star over China*, New York: Grove Press.
- Stockwell, A. J., 1993. “A Widespread and long-connected plot to overthrow government in Malaya? The Origins of Malayan Emergency,” *Journal of Imperial and Commonwealth History*, 21, 66-88.
- Stockwell, A. J. (ed.), 1995. *BDEE Part II, The Communist Insurrection, 1948-1953*. London: HMSO.
- Suriani Abdullah, 2006. *Memoir Suriani Abdullah: Setengah Abad dalam Perjuangan*. Petaling Jaya: Strategic Information Research Development.
- The Straits Times*. Briggs Gives Red Pest Remedy, 27 Januari 1951.

Nota Biografi

Noorilham Ismail (noorilham_ismail@yahoo.com) merupakan seorang graduan lepasan peringkat Sarjana (*Master*) dari Universiti Sains Malaysia (USM) khususnya dalam bidang sejarah diplomatik Amerika Syarikat. Tajuk kajian sewaktu peringkat Sarjana adalah ‘Darurat di Tanah Melayu dan Amerika Syarikat, 1948-1960’. Pernah berkhidmat sebagai Fellow Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, USM dari 2017-2019.

Muhamad Hasrul Zakariah (hasrul74@usm.my) merupakan pensyarah di Bahagian Sejarah, Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, USM. Kepakaran beliau ialah dalam bidang sejarah diplomatik Timur Tengah, Afrika Utara dan Dunia Islam amnya serta historiografi Islam. Beliau juga ahli dalam beberapa persatuan akademik pada peringkat antarabangsa seperti London Middle East Institute, British Society for Middle Eastern Study (BRISMES) serta dilantik sebagai Ahli Kanan di Middle East Centre, St. Antony’s College, University of Oxford.